

Havsörn

Haliaeetus albicilla

Havsörnen var under 1970-talet nära utrotning i Sverige, men tack vare ett omfattande naturvårdsarbete uppgår det svenska beståndet idag till uppskattningsvis 3 000 individer. Havsörnen återvände som häckfågel till Blekinge år 1996.

Foto: Patrik Olofsson

Havsörn i Blekinge

Efter över hundra års frånvaro som häckfågel i Blekinge noterades år 1996 ett havsörnspar häcka på Råholmen vid Tromtö. Sedan dess har havsörnar byggt bon på minst nio olika platser i Blekinge. Lyckade häckningar har ägt rum på åtminstone sex av dessa. Under 2008 genomfördes minst tre lyckade häckningar och åtminstone fyra ungar kom på vingar i länet.

Vintertid är havsörnen vanlig i Blekinges kustområden. Det är framförallt örnar från övriga Östersjöområdet, Bottenhavet och Finska viken som drar sig söderut för att övervintra vid södra Sveriges havs- och sjöstränder.

Vad är Åtgärdsprogram för hotade arter?

Nära 2000 arter, cirka fem procent av Sveriges djur, växter och svampar är så hotade att de riskerar att dö ut. Huvudorsaken till att dessa arter är hotade är att deras livsmiljöer försvunnit, främst på grund av ändrad markanvändning. Vissa marker nyttjas idag hårdare än förr, andra nyttjas inte alls och växer igen.

Naturvårdsverket och Länsstyrelserna gör därför en storsatsning på att ta fram nationella åtgärdsprogram för hotade arter och livsmiljöer (ÅGP). Satsningen, som omfattar drygt 200 program och berör cirka 400 arter, är en del av arbetet för att klara riksdagens miljö kvalitetsmål, i första hand Ett rikt odlingslandskap, Myllrande våtmarker, Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv.

Kontaktuppgifter

Länsstyrelsen i Blekinge
371 86 Karlskrona
Telefon 010-22 40 000
www.lansstyrelsen.se/blekinge

LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN

Foto: Patrik Olofsson

Utbredning och beståndsutveckling

Vid mitten av 1800-talet häckade havsörnen utefter kusterna, samt vid sjöar och vattendrag i större delen av Sverige. Därefter utrotades den från nästan hela landet genom direkt förföljelse. Efter att arten fridlystes år 1924 skedde en långsam ökning av det kvarvarande beståndet. På 1950-talet vände återigen trenden nedåt på grund av miljögifter som DDT och PCB, vilka påverkar artens fortplantning. Försämrade reproduktionsförmåga ledde till att havsörnen blev akut hotad i Sverige på 1970-talet.

Genom att användandet av PCB och DDT förbjöds i Sverige och genom stora frivilliga naturvårdsinsatser inom "Projekt Havsörn", lyckades man att vända den negativa trenden. En återhämtning av fortplantningsförmågan under 1990-talet har medfört att havsörnen ökat och har nu återtagit mycket av sin naturliga utbredning i landet. Den nuvarande svenska populationen beräknas vara minst 500 revirhållande par och troligtvis finns minst 2000 icke parande individer i beståndet.

Foto: Patrik Olofsson

Beskrivning, biologi och ekologi

Havsörnen är en mycket stor rovfågel med långa breda vingar, kort kilformad stjärt och kraftig näbb. Den vuxna havsörnens dräkt (se bilden på framsidan) utvecklas först det femte levnadsåret. Ungfåglar har mörkare dräkt med inget eller bara delvis vitt på stjärten. Vingspannet och vikten varierar mellan 195-250 cm resp. 4-7 kg, där honan normalt är tydligt större än hanen.

Normalt häckar havsörnen för första gången under 6:e levnadsåret och lägger en kull om året med 1-3 ägg. Den långsamma reproduktionstakten uppvägs av att fåglarna kan bli mycket gamla (>25 år).

Födan består av fisk, fågel och däggdjur (kadaver) som fångas till största delen i eller i närheten av vatten. Häckningsplatserna finns därför oftast i anslutning till kuster, sjöar eller vattendrag. Boet, som kan väga upp till ett ton eller ibland mer, placeras oftast i gamla tallar (medelåldern på boträd vid Östersjökusten är >160 år och i Lappland >350 år). Bon och revir används ofta av flera generationer örnar och det finns exempel på platser som använts i 100 år eller mer.

Foto: Patrik Olofsson

Hot mot havsörnen och åtgärder

Trots den positiva utvecklingen finns en tydlig hotbild kvar för arten. Havsörnen fortplantar sig långsamt, vilket gör den sårbar för förhöjd dödlighet i vuxen ålder. En stor andel örnar dör vid kollisioner med trafik, ledningar, vindkraftverk mm. Arten är känslig för miljögifter som ökar i koncentrationer i näringskedjan. Brist på tillräckligt gamla och kraftiga boträd är ett allvarligt problem. Störningar från skogsbruk, friluftsliv, turism och till och med illegal jakt utgör hot på vissa platser.

Arten är för närvarande rödlistad som missgynnad (NT). För att säkra havsörnens överlevnad i landet på lång sikt har Naturvårdsverket under 2009 fastställt ett "Åtgärdsprogram för havsörn". I det föreslås bland annat att evighetsträd ska sparas i större omfattning vid avverkningar för att garantera en framtida förekomst av boträd samt att särskilt värdefulla häckningsplatser bör bevaras med lämpliga former av områdesskydd.